

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 19 Haziran 2019

24 Haziran: Neoliberal Devletin Yeni Örneği

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi diye anılan ve *ülkemize özgü bir idare biçimini* öngören anayasa değişikliği 16 Nisan 2017 günü yapılan halk oylamasıyla gerçekleştirildi. Türkiye, bu yeni sistem altında Cumhurbaşkanını ve 27. Dönem Parlamentosunun üyelerini belirlemek üzere 24 Haziran 2018'de sandık başına gitti.

Önümüzdeki hafta 24 Haziran'ın yıldönümü. 24 Haziran 2018'ten bu yana geçen bir yıl boyunca Türkiye ekonomisi derin bir ekonomik kriz içerisine sürüklendi. Bu beklenen bir durumdu. Zira:

Yargı, yürütme ve yasama güçlerinin ayrılığı ilkesine dayalı *Anayasa rejimi* ve Türkiye'nin – kökleri aslında 1908'lerin Meşrutiyet reformlarına değin uzanan— kamu bürokrasisi kurumları işlevlerini yitirmiş ve çalışamaz hale gelmiş konumdadır. Başta Kalkınma Bakanlığı (eski adıyla Devlet Planlama Teşkilatı) olmak üzere, Türkiye'nin makro ekonomik stratejisine yön veren kurumlar kaldırılmış; Merkez Bankası para otoritesi olarak bağımsız politika izleme yetisini yitirmiş; piyasa sisteminin düzenli ve kurallı biçimde çalışmasını öngören denetleyici ve düzenleyici kurumlar ise etkisiz kılınmıştır.

İktisadi faaliyetlerinde hangi şirketin “özendirileceğine”, hangisinin “cezalandırılacağına” iktisadi verilere ve ekonominin rasyonalitesine dayalı kararlar değil; “*siyaseten yakınlık*” ilkesi karar verir hale dönüşmüştür. Kamu politikalarında denetim ilkesi “*siyaseten yanlış yapma*” endişesiyle göz ardı edilmektedir.

Bütün bunların en olumsuz sonuçlarından birine örnek kamu bütçesindeki açığın rekor düzeyde yükselmesidir. Merkezi Yönetim Bütçesi açığı 2019'un ilk beş ayında 66 milyar TL'ye yükselmiş; “*faiz dışı harcamalar dengesi*” ise 20 milyar TL açık vermiştir. Bunun sonucunda, Türkiye'nin yıllardır en başarılı gösterge olarak sunduğu kamu maliyesi dengesi milli gelire oran olarak yüzde 5 düzeyinde açığa dönüşmüştür.

Hukukun üstünlüğü ilkesinin ve kamuda denetleyici ve düzenleyici yapıların uğradığı tahribat ve bozulmanın sonuçları, ulusal ekonomide güvensizlik ve belirsizlik; ve dolayısıyla iktisadi dengesizliğin derinleşmesi olarak yaşanmaktadır.

Neoliberal devlet

Burada bir ek yorum daha yapalım. Türkiye'nin idari yapısındaki bu dönüşüm, kuşkusuz küresel kapitalizmin stratejik dönüşümlerinden bağımsız değildir. Kapitalizmin kaçınılmaz bir uygarlık projesi diye tanıtmaya çalıştığı “neoliberal küreselleşme” süreci, artık açıkça anlaşıldığı üzere, aslında ulus-ötesi şirketlerin, onların yerli ve milli ortaklarının ve uluslararası finans şebekesinin küresel ölçekte tahakkümünü içeren yeni emperyalizmin ta kendisidir.

Bu süreçte devlet aygıtı, “*piyasa dostu*”, “*rasyonel*” ve/veya “*etkin ve yönetimci devlet*” sözcükleriyle kurgulanmakta ve uluslararası ve yerel sermaye sınıflarının stratejik ihtiyaçlarına göre yeniden biçimlendirilmektedir. Bu aşamada *katılımcı parlamenter demokrasi* artık sermaye sınıfının çıkarlarına ayak bağı olarak görülmekte ve hemen tüm ülkelerde yerini adına popülizm denen, ancak özünde neo-faşizan uygulamaları içeren, otoriter yönetim biçimlerine bırakmaktadır.

Neoliberal düşüngenün “*kuralları koyan ve onların uygulanmasında hakemlik yapan etkin devlet*” masalı kısa sürede cilalarını yitirmiş ve yerini etnik ve dini köktencilğe, cinsiyet ayrımcılığına ve ötekileştirmeye dayalı toplumsal şiddete bırakmıştır.

24 Haziran sonrasını da bu gözlemler dahilinde değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum.